

Memòria, literatura i ciutat

"Com representar la ciutat de Barcelona? De tant evident com és, resulta invisible".



L'edifici de Correus, empremta de l'urbanisme de la Barcelona moderna | Ana Sánchez

El número 503 de *L'Avenç* duu la marca de memòria, literatura i ciutat des de les pàgines inicials. Simona Krabec, directora de *L'Avenç*, reflexiona a l'editorial sobre les maneres d'habitar el món, seguint el fil conductor del darrer número de l'any 2023.

Posem per cas el massís imponent del Pedraforca: mirada des d'un angle oportú, la muntanya s'alça en la seva perpetuïtat, impenetrable, indiferent, eterna. No hauria de tenir altra lectura que la simple presència, si no fos que com diu en aquest número de desembre Joan Todó? «l'analogia és el ciment del món». Per això aquest doble pic, que sembla esberlat amb una destralt gegantina, més aviat incomoda. La idea d'un temible perill d'escissió la va immortalitzar Dostoievski amb Razkolnikov. L'heroi de *Crim i càstig* (1866) es diu, ni més ni menys, «l'Esberlat». Si sabem això, l'assassinat d'una vella indefensa pot ser llegit metafòricament com la necessitat de trencar amb un món massa rígid per fer brollar canvis i saba nova.

L'impuls per trencar marcs opressius és sovint vist com un excés, talment un crim. Però no hi ha cap comunitat, cap grup internament del tot homogeni. Hannah Arendt, que torna a treure el cap en la revista en una ressenya de Jaume Coll Mariné, va insistir en la importància de la capacitat de mantenir la complexitat interna precisament en cas dels pobles o de les cultures oprimides. Les relacions dins d'un col·lectiu són com quan ens asseiem a una taula. Units tots al voltant, participem en el debat cadascú amb les seves perspectives i capacitats individuals. La cohesió no es crea, doncs, amb la uniformització d'un grup, sinó que s'aconsegueix amb la capacitat de mitigar les tensions, de fer entrar els contraris en el joc, d'intentar comprendre la pròpia complexitat. Com representar la ciutat de Barcelona? De tant evident com és, resulta invisible. Aquesta

A

representativitat excessiva fa que li costi conèixer-se a ella mateixa. Barcelona la vivim sovint com el plató d'un anunci enlluernador, pura presència sense passat ni futur. Rem Koolhaas, l'autor del *Delirious New York* (1978), va diagnosticar també el mal de la civilització híper-urbana avisant que estem construint els «espais-abocador» (2002). No només a Barcelona, la disposició dels espais públics segueix cada cop més la lògica d'un centre comercial o d'un aeroport. L'espai-abocador està pensat per «fer-nos sentir insegurs del lloc en el qual ens trobem, oculta cap a on anem i anul·la el lloc on havíem estat». L'estètica del consumisme és una estratègia política perquè pretén fer-nos més dòcils.

En aquest sentit, aquest número de desembre vol *analitzar* la idea mateixa de Barcelona: s'hi sospesa la nostàlgia de la ciutat olímpica i es radiografia el subsol per no oblidar la resistència que aquesta ciutat va saber construir encara que avui resulti tan oblidada. Us donem també unes pautes més teòriques per comprendre per què la història com a disciplina de la memòria ha de ser completada amb la geografia. Per això analitzem tant els monuments escampats per la ciutat ?en estats de conservació i de notorietat diversos?com també la força de l'imaginari artístic que va situar aquesta ciutat en el mapa del món.

Però no hem d'oblidar que l'únic lloc d'Europa on ningú sap que els Jocs Olímpics de Barcelona van ser el 1992 és Sarajevo. Goran Simić ens parla de la llarga ombra d'uns fets tan traumàtics. El nacionalisme serbi va controlar Sarajevo a la manera del panòptic de Michel Foucault. «Els franc-tiradors de Sarajevo pretenien travessar el cos d'un altre per reconèixer l'enemic dins seu i destrossar-lo, per arribar així a la unió anhelada», va apuntar el 2008 Senadin Musabegović. La història ens ensenya poc, perquè som alumnes poc atents. Però aquesta lliçó convé tenir-la present. Perquè igual com la bigarrada Sarajevo, Barcelona també crea reaccions virulentes en contra de la seva irreductible diversitat. És impossible convertir-la en una simple ciutat de províncies, depenent d'un centre llunyà, però no podem pas negligir la terrible força de seducció que una tal fantasia té per alguns.

Aquest número ha comptat amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona.